Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКАХ ГЕОГРАФІЇ І БІОЛОГІЇ

Нарівні з принципами науковості, свідомості, доступності, міжпредметні зв'язки розглядаються останнім часом як один з принципів навчання. В даний час йде модернізація системи освіти. Одним з пріоритетних напрямків цього є гуманістична спрямованість навчання, ознайомлення школярів з проблемами реального життя, формування якостей особистості школяра як творця нових загальнолюдських цінностей. Реалізація цих напрямків призводить до оновлення школи. Відбувається посилення екологічної освіти школи і розглядаються взаємозв'язки таких шкільних предметів, як географія та біологія. Усвідомлення залежності здоров'я людини від якості навколишнього середовища призвело до посилення в соціальній екології антропоцентричних підходів. При збереженні значущості раніше прийнятих підходів, спрямованих перш за все на розробку заходів для охорони біосфери від руйнівних наслідків людини, тепер акцент ставиться на вирішення екологічних проблем, розробку заходів щодо збереження якості навколишнього середовища як умови збереження здоров'я людини. У світлі ідей соціальної екології рішення екологічних проблем сучасності лежить в розгляді природи з позиції її універсальності, а не тільки корисності. Отже, зміст екологічної освіти включає поряд зі знаннями і ціннісні орієнтації по відношенню до природи.

Реалізація екологічної освіти вимагає зусиль всіх вчителів-предметників, передбачати здійснення багатосторонніх міжпредметних зв'язків предметів природничо-наукового, історичного і гуманітарного циклу.

Істотним екологічним потенціалом володіє інтеграція близьких по об'єкту вивчення шкільних предметів, наприклад між географією і біологією. Ці предмети становлять природно-наукову основу змісту екологічної освіти. Для взаємозв'язку цих шкільних дисциплін спочатку визначається унікальність і

особливість кожної з них, а потім виявляється їх роль в цілісному процесі екологічної освіти.

Унікальність географії полягає в її комплексності і територіальності. Розгляд взаємозв'язку компонентів природи, вивчення причинно-наслідкових зв'язків можливо лише за умови комплексного підходу до вивчення природи. Сьогодні вкрай важливо поглянути на світ з різних позицій: як представника світової цивілізації, громадянина України, жителя своєї місцевості. Таку можливість дає лише географія, в цьому її унікальність. Особливість біології полягає в дослідженні життя у всіх її проявах, в розгляді ієрархії і інтеграційних властивостей біологічних систем як об'єктів використання та охорони.

Як географія, так і біологія вивчають цілісні природні системи і окремі компоненти природи. Кожна природна система, що розглядається географією та біологією, являє собою еволюційну цілісність певного рівня, яка має характерні властивості, систему внутрішніх зв'язків та компонентів з яких вона складається. Розуміння цих зв'язків забезпечує ефективність управління.

При вивченні фізичної географії великий акцент робиться на ресурсне значення природи. Але поряд з нею виділяють ще дві функції: біологічну (створення умов для життя людини як біологічного виду) і духовну (створення умов для духовного вдосконалення людини). Очевидно, що розкриття цінності природного середовища для людини вимагає міжпредметного узагальнення знань. Виділяють декілька рівнів розкриття екологічних проблем: мотиваційний, проблемно-історичний, теоретичний, практичний. Ці рівні можна розглядати як одиниці узагальнення знань з географії та біології, за допомогою яких послідовно розкривається реальна екологічна проблема.

Перший рівень – мотиваційний. Він групує знання, що розкривають універсальну цінність природного середовища для людини. Головне завдання цього рівня – вплинути на формування системи цінностей у школярів по відношенню до навколишнього природного середовища. Другий рівень проблемно-історичний. Він групує знання з географії та біології, що розкривають витоки екологічної проблеми і її сутність. При реалізації цього

рівня важливо підкреслити наявність об’єктивної передумови виникнення екологічної проблеми. Вона закладена в суперечливій єдності потреб людини: з одного боку, природне середовище – умова життя людини, з іншого – постачальник ресурсів.

Таким чином, в результаті цілеспрямованої роботи по встановленню міжпредметних зв’язків відбувається взаємне збагачення змісту географії і біології. Різноманітність прикладів і способів здійснення зв’язків між цими дисциплінами – неодмінна умова активізації процесу навчання, формування пізнавального інтересу до змісту навчального процесу та виховання екологічної свідомості майбутнього громадянина України.

Список використаних джерел

1. Левашова В.М. Міжпредметні зв’язки природничих дисциплін як засіб формування наукового світогляду школярів / В.М. Левашова // Вісник Національного технічного університету України «КПІ»: Філософія. Психологія. Педагогіка – №1, 2008. – С. 154-158. – Режим доступу: novyn.kpi.ua/2008-1/07_Levashova.pdf.

2. Максимова В.Н. Межпредметные связи и совершенствование процесса обучения: Кн. для учителя. / В.Н. Максимова. – М.: Просвещение, 1984. – 143 с